

CVIČENÍ Z HODNOCENÍ KRAJINY

22.3.2010

**HODNOCENÍ KRAJINNÉHO RÁZU
PREVENTIVNÍ HODNOCENÍ A
(VERSUS?) AKTUÁLNÍ HODNOCENÍ**

Mgr. Ondřej Herzán

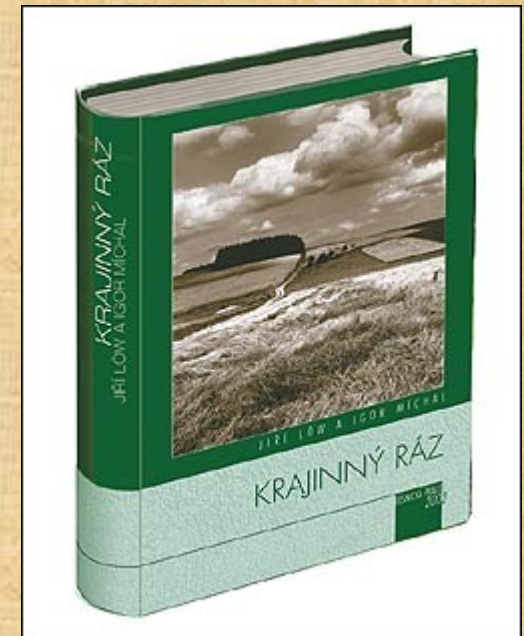
PREVENTIVNÍ HODNOCENÍ KRAJINNÉHO RÁZU (např. METODIKA DLE LÖWA)

CÍL HODNOCENÍ:

Stanovení kvantitativních a kvalitativních kritérií

**Ekologické principy ochrany ŽP a KR v rámci procesu
urbanizace území**

Publikace Krajinný ráz (Löw – Míchal, 2003)

POJMY, S NIMIŽ HODNOCENÍ PRACUJE

Základní krajinářský celek

Individuální krajinný prostor vymezený pohledovými bariérami

Pohledově spojitý z více než jednoho pozorovacího stanoviště

Nadřazený krajinářský celek

Tvořen širšími (dálkovými) pohledy

Více základních krajinářských celků

Tvary horizontů, dominanty, makrostruktura svahů

Typické znaky krajinného rázu

Jednotlivé člověkem vnímané charakteristiky – identifikace prostoru

Míra dochovanosti krajinného rázu

Poměr typických znaků / dochovaných typických znaků

POSTUP DEFINOVÁNÍ KRAJINNÉHO RÁZU

1. **Určení typu krajinného rázu a jeho prostorové vymezení**
2. **Vyhodnocení dochovanosti krajinného rázu**
3. **Určení způsobu ochrany krajinného rázu**

URČENÍ TYPU KRAJINNÉHO RÁZU A JEHO PROSTOROVÉ VYMEZENÍ

Přírodní podmínky území – typické ekosystémové režimy

Dlouhodobé krajinotvorné způsoby využívání území

Definování typických znaků krajinného rázu

Reliéf, prostorová struktura ploch, sídelní struktura ploch, vnitřní charakteristiky ploch (les – etážovitost), typologické znaky staveb, typické identifikační detaily

VYHODNOCENÍ DOCHOVANOSTI KRAJINNÉHO RÁZU

Hodnocení INDIVIDUÁLNÍ – konkrétní pohledově uzavřené prostory

Vymezení nadřazených krajinářských celků

Základní krajinářské celky (ZKC) – člověk rozezná jednotlivé krajinné prvky max. na 2 km

ZKC – kategorie dochovanosti krajinného rázu

Výjimečně dochovaný KR.....všechny typické znaky (hlavní i vedlejší)

Dobře dochovaný KR.....všechny hl. typické znaky, většina vedl.

Částečně dochovaný KR.....podst. část hl. znaků, vedl. silně setřeny

**Málo dochovaný KR.....většina hl.znaků silně setřena, obtížná
obnova**

URČENÍ ZPŮSOBU OCHRANY KRAJINNÉHO RÁZU

Individuální návrh regulací a limitů

Stanovení stupně společenské ochrany KR

Návrh způsobu a míry ochrany krajinných celků

„VORLOVA METODIKA“

METODICKÝ POSTUP
POSOUZENÍ VLIVU NAVRHOVANÉ STAVBY,
ČINNOSTI NEBO ZMĚNY VYUŽITÍ ÚZEMÍ NA
KRAJINNÝ RÁZ

ve smyslu § 12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně
přírody a krajiny
(metoda prostorové a charakterové diferenciacie území)

NĚCO MÁLO LEGISLATIVY...

§ 12, zákona č. 114/92 Sb. O ochraně přírody a krajiny, v platném znění; dále jen „zákon“.

- (1) Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.*
- (2) K umístování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.*
- (3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.*

NĚKOLIK „MÁLO“ POJMŮ

ZÁKLADNÍ POJMY JAKO NAPŘ.....

Krajina, krajinný ráz, oblast krajinného rázu, významný krajinný prvek, harmonické měřítko krajiny....

ROZŠIŘUJÍCÍ POJMY

Z oborů architektury, urbanismu, krajinářské architektury, urbanismu a územního plánování, jako např.....

Architektonická forma stavby / budovy

Architektonický výraz stavby / budovy

Dominanta

Krajinná scéna (statické vs. dynamické vnímání)

Identita krajiny

Struktura zástavby

Tradiční architektonický výraz...A ŠÍLENÁ SPOUSTA

DALŠÍCH☺

CÍLE A VÝCHODISKA METODIKY

Posouzení vlivu stavby = standardní záležitost

**Málo exaktních pojmů = různé pohledy na věc =
snížená objektivita = postupy využívající různých
metod z architektonické / krajinářské kompozice**

Závěr – anketa expertů

**Výsledek – dokument / odborný podklad pro výkon
státní správy**

VÝSTUPY POSOUZENÍ

Textový elaborát + grafy

Rozsah – konflikt – vlivy na krajinu

Formy příloh:

**Grafické skicy, fotomontáže, popř. videoanimace
(dodává investor)**

Míra zásahů do krajiny:

Podstatný / omezený zásah

Přijatelnost / nepřijatelnost

(rozhodne státní správa!)

MOŽNOSTI VYUŽITÍ METODIKY

Posouzení může být:

- **Součást přípravné dokumentace = vydání stanoviska příslušného orgánu**
- **Součást projektové dokumentace (územní či stavební řízení)**
- **Součást / samostatná příloha dokumentace vlivů na životní prostředí**

ZÁKON

ze dne 20. února 2001

o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů

(zákon o posuzování vlivů na životní prostředí)

PRINCIPY POSUZOVÁNÍ

1) Prostorová a charakterová diferenciacie
(morfologie, vegetační kryt, osídlení....členění na biochory)

2) Identifikace znaků a hodnot
(spoluurčení KR, pozitivní – negativní – indiferentní charakter)

3) Posouzení míry vlivu navrhovaného záměru
(škála žádný – slabý – středně silný – silný vliv)

POSTUP HODNOCENÍ

1) Popis navrhované stavby nebo navrhovaného využití území

(vizuální i jiné vjemy, dopady na okolní krajinu, připravované záměry v sousedství, různé záměry – různý vliv na krajinný ráz...)

2) Vymezení a obecná charakteristika krajinného rázu

(hranice oblasti krajinného rázu = „uvnitř oblasti“ X „vně oblasti“
přírodní charakteristika – kulturní a historická charakteristika – hlavní rysy rázu krajiny)

Hlavní rysy rázu krajiny: členitost a specifické tvary reliéfu, výška horizontu a jeho členitost, základní projevy vegetace, konfigurace a velikost převažujících krajinných složek, míra osídlení a hustota sídelních útvarů, uzavřené X otevřené prostory

3) Vymezení dotčeného krajinného prostoru

(specifické rysy krajinného rázu – odlišují dva sousedící prostory – mohou být vizuálně odděleny)

POSTUP HODNOCENÍ II.

4) Identifikace hodnot a znaků krajinného rázu (důležité rysy prostorových znaků a krajinné scény – např. výrazné siluety, nepřehlédnutelné dominanty)

Nalezené prvky a hodnoty – KLASIFIKACE:

Zásadní, spoluurčující, doplňující, jedinečné, význačné, pozitivní, negativní

a) Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky

Pozitivní hodnoty – NPR, NPP, PR, PP, VKP, ZCHÚ, součásti ÚSES...

b) Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky

Pozitivní hodnoty – MPR, VPR, MPZ, VPZ, lokality s památkovými objekty, místa s důležitým kulturním významem, architektonické dominanty, ojedinělá / typická struktura

c) Estetické hodnoty krajiny

Prostorové vztahy a uspořádání krajinné scény, harmonie vztahů a měřítko

POSTUP HODNOCENÍ III.

4) Identifikace hodnot a znaků krajinného rázu

d) Klasifikace významu identifikovaných znaků a hodnot
(zásadní – spoluurčující – doplňující)

e) Klasifikace cennosti znaků a hodnot
(jedinečné X význačné hodnoty)

f) Pozitivní a negativní projevy přírodních charakteristik
(geograficky původní + „zdomácnělé“ složky

X

expanzivní druhy rostlin, disturbance...)

g) Pozitivní a negativní projevy umělých charakteristik

(využití reliéfu – Ještěd, objekt lidové architektury, přirozené zvuky i
„pachy“

X

Nerespektuje konfiguraci terénu, rozpor s harmonií měřítka a vztahy v
krajíně, nevhodné materiály, prašnost / kouř (nepřirozená barevnost)

Neutrální projevy (0)

	Výrazný zásah který mění převládající ráz	Zřetelný zásah který částečně mění převládající ráz	Nevýrazný zásah který nemění převládající ráz	Nezřetelný zásah který nemění krajinný ráz
Převládající ráz místa nebo oblasti výrazný (rázovitá krajina)				
Převládající ráz místa nebo oblasti indiferentní				
Převládající ráz místa nebo oblasti nevýrazný až těžko definovatelný				
Převládající ráz s převahou pozitivních rysů				
Převládající ráz s vyrovnaným významem pozitivních a negativních rysů				
Převládající ráz s převahou negativních rysů				
Krajinná scéna s jedinečnými sceneriemi				
Krajinná scéna s význačnými sceneriemi				
Krajinná scéna s běžnými sceneriemi				

Znaky a hodnoty	Pozitivní	Neutrální	Negativní	Zásadní	Spoluurčující	Doplňující	Jedinečná	Význačná	Slabý zásah	Středně silný zásah	Silný zásah
přírodní charakteristika	■						■	■	■		
kulturní charakteristika	■						■	■	■		
historická charakteristika	■						■	■	■		
přírodní hodnoty	■						■	■	■		
estetické hodnoty	■						■	■	■		
významné krajinné prvky (VKP)	■						■	■	■		
zvláště chráněná území (ZCHÚ)	■						■	■	■		
kulturní dominanty	■						■	■	■		
harmonické měřítko	■						■	■	■		
harmonické vztahy	■						■	■	■		

Tato tabulka ukazuje, že zásah do určité charakteristiky nebo znaku či hodnoty je poměrně různorodě popsán, což je velmi názorné pro další rozhodování. Např. velmi konfliktní zásah navrhované stavby do lokality s výrazným přírodním nebo přírodě blízkým charakterem (lokality přitom není VKP ani ZCHÚ) lze popsat např. jako : Přírodní hodnoty – pozitivní hodnota – určující hodnota – význačná hodnota – silný zásah

Znaky prostorových vztahů a uspořádání krajinné scény	Jevy
Formy prostorů	uzavřený prostor malých dimenzí uzavřený prostor velkých dimenzí otevřený prostor
Harmonické měřtko	soulad dimenzí prostoru a dimenzí jednotlivých prvků soulad měřítka jednotlivých prvků a měřítka člověka
Rozlišitelnost	účinek dominantního prvku účinek dominantního rysu účinek prostorového řádu (symetrie, asymetrie, shoda, gradace, kontrast, rytmus) výraznost, neopakovatelnost, zapamatovatelnost scenerie e) neopakovatelnost krajinných forem výraznost a nezaměnitelnost významu prvků krajiny ve vizuální scéně g) výraznost či nezaměnitelnost způsobů hospodářského využití krajiny
Zastoupení přírodních a přírodě blízkých krajinných složek v oblasti	a) převažující podíl přírodních a přírodě blízkých složek (cca nad 50%) b) převažující kulturní plochy s významným podílem přírodních a přírodě blízkých složek c) převažující kulturní plochy se zanedbatelným podílem přírodních a přírodě blízkých složek

Reliéf	<ul style="list-style-type: none"> a) rozlehlá sníženina b) užší sníženina c) ploché pahorkatiny a vrchoviny d) členité pahorkatiny a vrchoviny e) hornatiny 	Např. skalní útvar(y), suťové pole, přirozený rozpad skal, skalní výchoz (s porostem, bez porostu), skála, skupina skal, bludný balvan, kámen, kopec, útes, ostrov (se zelení, bez zeleně, se stavbou), meze - kamenné rovnaniny, kamenné násypy, terénní meze (s porostem keřů, stromů, bez porostu), lom(y), sypaná hráz rybníka (s porostem, polní cestou, ap.), technická hráz nádrže (se zábradlím, silnicí, ap.), rokle v rovinném a zvlněném terénu, štěrkovny, pískovny, okrouhlik, suk, oblík(y), kozi hřbet(y), skalní hřeben(y), skalní stěna(y), skalní defilé, ostroh, skalní zeď, skalní věž, skalní jehla, sklani město, struktury terasy, skalní prahy, krasové jevy (škrapy, jeskyně apod.), erozní rýhy, krátery apod.
Lesy	<ul style="list-style-type: none"> a) jehličnaté b) smíšené c) listnaté 	Např. rozsáhlé holiny, průseky, nemocné, odumřelé lesní porosty, monokulturální porosty apod.
Porostní pláště okrajů lesů	<ul style="list-style-type: none"> a) druhově bohaté a členité porostní pláště lesa b) členité porostní pláště s nízkou diversitou druhů dřevin c) otevřené porostní stěny s průhledy do krajů porostu 	Např. širší přechodové pásmo (ekoton), vazba na okolní krajinné složky (les - orná, les - louky aj.) apod.
Rozptýlená zeleň	<ul style="list-style-type: none"> a) solitérní vzrostlé stromy b) pásy, linie stromů a keřů c) shluky, remízky stromů a keřů 	Např. aleje, sady, parky na okrajích sídel, stromořadí, meze, větrolamy, živé ploty, nálety na zemědělské půdě, porosty umělých civilizačních prvků (lomy, štěrkovny, pískovny, ap.), zarůstání zřícenin, hradů a jiných objektů aj.
Louky	<ul style="list-style-type: none"> a) květnatá luční společenstva b) monokulturální až polokulturální louky s vtroušenými květnatými společenstvy monokulturální louky 	Sečené louky, pastviny se změněnou vegetací, neobhospodařované trvalé travní porosty (s náletovými dřevinami), vřesoviště, společenstva svahů, typy lučních společenstev aj.
Mokřady	<ul style="list-style-type: none"> a) rašeliniště b) slatiny c) rozsáhlé okraje vodních nádrží a toků 	Např. slatiny, minerotrofní, sekundární rašeliniště, vrchoviště, litorální pásma, zrašelinělé louky, rákosiny, aj.
Vodní toky	<ul style="list-style-type: none"> a) přírodní a přírodě blízké s významným podílem břehových porostů bez podstatných technických úprav b) přírodní a přírodě blízké břehové porosty zachovány ve fragmentech c) technicky upravené bez nebo s minimální účastí přírodních prvků 	Např. meandrující potok nebo řeka s doprovodnou zelení, kanály, strouhy, příkopy, regulované toky apod.
Vodních nádrže a jezera - břehové porosty	<ul style="list-style-type: none"> a) přírodní a přírodě blízké s významným podílem břehových porostů bez podstatných technických úprav b) přírodní a přírodě blízké břehové porosty zachovány ve fragmentech c) technicky upravené bez nebo s minimální účastí přírodních prvků 	Např. jezero s litorálním pásmem, rybník s vodní vegetací, litorální pásmem, požární nádrž, bazény, koupaliště, přehrada, rozsáhlé plošné vodní dílo apod.
Vodní plochy	<ul style="list-style-type: none"> a) samostatné vodní plochy b) soustava vodních ploch 	Např. soustava rybníků, jezer (doprovodná zeleň, ostrovy), jezerní krajina, rybníční krajina (vodní kanály, zeleň, vodní vegetace) apod.

(ad B.2.4.1.) c) Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky mohou tkvět v přítomnosti, charakteru, struktuře a vizuálním projevu následujících prvků a jevů :

Prvky kulturní a historické charakteristiky	Podrobnější členění prvků	Příklady prvků
Civilizační prvky - linie a pásy	a) bez přítomnosti doprovodných přírodních prvků b) s doprovodnými přírodními prvky ve fragmentech c) s doprovodnými přírodními prvky	Např. silnice, cesty, elektrovedy, železnice, ropovody, plynovody, jiné nadzemní potrubí, zřetelné kontury ploch, oplocení, náhony, kanály, násypy, hráze, liniové kamenice, lyžařské vleky apod.
Civilizační prvky- plochy	a) bez přítomnosti doprovodných přírodních prvků b) s doprovodnými přírodními prvky ve fragmentech c) s doprovodnými přírodními prvky	Např. orná půda (velké, malé polní hony), polygonální kamenice, sady, vinice, chmelnice, zahrady, historické parky, pastviny, hnojiště, skládky, lomy, průmyslové, zemědělské areály, rozvodny VN, stavební objekty, stavební soubory, zdi, betonové požární nádrže, téžní věže, chatové, zahrádkářské kolonie apod.
Sídla a stavby	Místa kulturně-historického a duchovního významu	Např. kapličky, boží muka, poutní kostely, křížové cesty, pomníky, památníky, smírčí kameny, bojiště, sakrální a obřadní místa, místa umělecké inspirace a pobytu významných osob, místa významných událostí
	Stavby a stavební soubory dokládající historický vývoj a využití krajiny	Např. historické krajinářské úpravy, zámecké areály a parky, hrady a zříceniny mlýny, hamry, vápenky a ostatní historické industriální stavby, nápuštní zařízení vodních staveb apod.
	Struktura osídlení a urbanistická struktura sídel	Např. soustředěná návěsí, soustředěná uliční, soustředěná okrouhlíce, rozvolněná, dvorcového typu, pasekářská apod.
	Obraz sídla	Např. přítomnost výrazné architektonické dominanty, přítomnost výrazné architektonické dominanty, která se uplatňuje jako krajinná dominant, zástavba s charakteristickými formami, materiály nebo barevností, zástavba s charakteristickou siluetou apod.
	Kulturně - historický význam místa	Např. podíl historických, památkově chráněných a architektonicky cenných objektů, stavby a místa spojená s pobytem a činností významných osobností, událostmi, stavby a místa dokládající historické utváření sídla apod.
	Zapojení sídla do přírodního rámce	Např. okraje kompaktní zástavby s převahou zeleně, členité okraje zástavby s plynulým přechodem do krajiny, rozvolněná zástavba s plynulým přechodem do krajiny, okraje zástavby s podílem vodních ploch, přechod zástavby do krajiny tvořený sady, vinicemi, apod.

VYHODNOCENÍ MÍRY VLIVU ZÁMĚRU NA KRAJINNÝ RÁZ

Zúžení / zobecnění pojmů / zkušenost pozorovatele

0.....žádný zásah

X.....slabý zásah

XX.....středně silný zásah

XXX.....silný zásah

Záměr zasahuje do znaků a hodnot:

- Pozitivních
- Negativních
- Indiferentních

Význam identifikovaných znaků a hodnot:

- Zásadní
- Spoluurčující
- Doplňující

Zásah do KR, který vyniká znaky:

- Jedinečnými
- Význačnými

ZDROJE:

LÖW, J.: *Metodické principy ochrany krajinného rázu* [online]. Dostupný z: <http://www.ustinadlabem.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=4720>

LÖW, J., MÍCHAL, I.: *Krajinný ráz*. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy, 2003, 552s. ISBN 80 – 86386 – 27 – 9

VOREL, I.: *Metodika posouzení vlivu záměru na krajinný ráz ve smyslu § 12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny* [online]. Dostupný z: <http://web.cvut.cz/fa/u519/KUKR/metodika.htm>